

Урок 9

Тема: Розв'язування задач за допомогою систем лінійних рівнянь з двома змінними.

Перевірка домашнього завдання:

№ 1151. 1) $(-5; 20)$; 2) $(-1; 3)$.

№ 1167. 1) $(4; -4)$; 2) $(2; 2)$; 3) $(1; 1)$; 4) $(2; -1)$.

Оскільки сьогоднішній урок — передостанній у цій темі, то логічно, що його основна мета — систематизувати ваші знання, набуті в ході вивчення теми. На уроці ви маєте закріпити вміння розв'язувати задачі за допомогою систем рівнянь з двома змінними. І почнемо ми з повторення теоретичного матеріалу.

Дайте відповідь на питання.

- Що таке рівняння?
- Що є розв'язком рівняння?
- Що означає розв'язати рівняння?
- Які рівняння називають рівносильними? Сформулювати властивості рівносильних рівнянь.
- Яке рівняння називають лінійним з однією змінною? Сформулювати алгоритм розв'язування задач за допомогою лінійних рівнянь.
- Яке рівняння називають лінійним з двома змінними? Наведіть приклад.
- Що є розв'язком лінійного рівняння з двома змінними? Які властивості мають лінійні рівняння з двома змінними?
- Що є графіком рівняння з двома змінними? Як побудувати графік лінійного рівняння з двома змінними?
- Що називають системою рівнянь з двома змінними?
- Що є розв'язком системи рівнянь з двома змінними?
- Що означає розв'язати систему рівнянь з двома змінними?
- Як розв'язати систему графічно?
- В чому заключається спосіб підстановки? Сформулювати алгоритм.
- В чому заключається спосіб додавання? Який його алгоритм?
- В якій послідовності розв'язуються задачі за допомогою систем рівнянь з двома змінними?

Перед розв'язанням задач повторимо алгоритми трьох методів розв'язання систем лінійних рівнянь.

1. Алгоритм розв'язування систем лінійних рівнянь з двома змінними графічним способом.

- 1) Побудувати графіки рівнянь на одній координатній площині;
- 2) знайти координати точки перетину графіків або впевнитися в тому, що графіки рівнянь не перетинаються (є паралельними) або збігаються;
- 3) якщо координати точки перетину – цілі числа, то виконати перевірку; якщо ні, то розв'язок системи визначити наближено;
- 4) дати відповідь.

2. Алгоритм розв'язування систем лінійних рівнянь з двома змінними способом підстановки.

- 1) Виразіть в одному із рівнянь одну змінну через іншу (y через x або x через y);
- 2) підставте її значення в друге рівняння;
- 3) розв'яжіть рівняння з однією змінною;
- 4) знайдіть значення другої змінної;
- 5) запишіть відповідь.

3. Алгоритм розв'язування систем лінійних рівнянь з двома змінними алгебраїчним способом.

- 1) Зрівняйте коефіцієнти при змінній x або y так, щоб вони стали протилежними числами;
- 2) складіть почленно ліві та праві частини одержаних рівнянь;
- 3) розв'яжіть рівняння з однією змінною;
- 4) знайдемо значення змінної підставте в будь-яке рівняння системи;
- 5) знайдіть значення другої змінної;
- 6) запишіть відповідь.

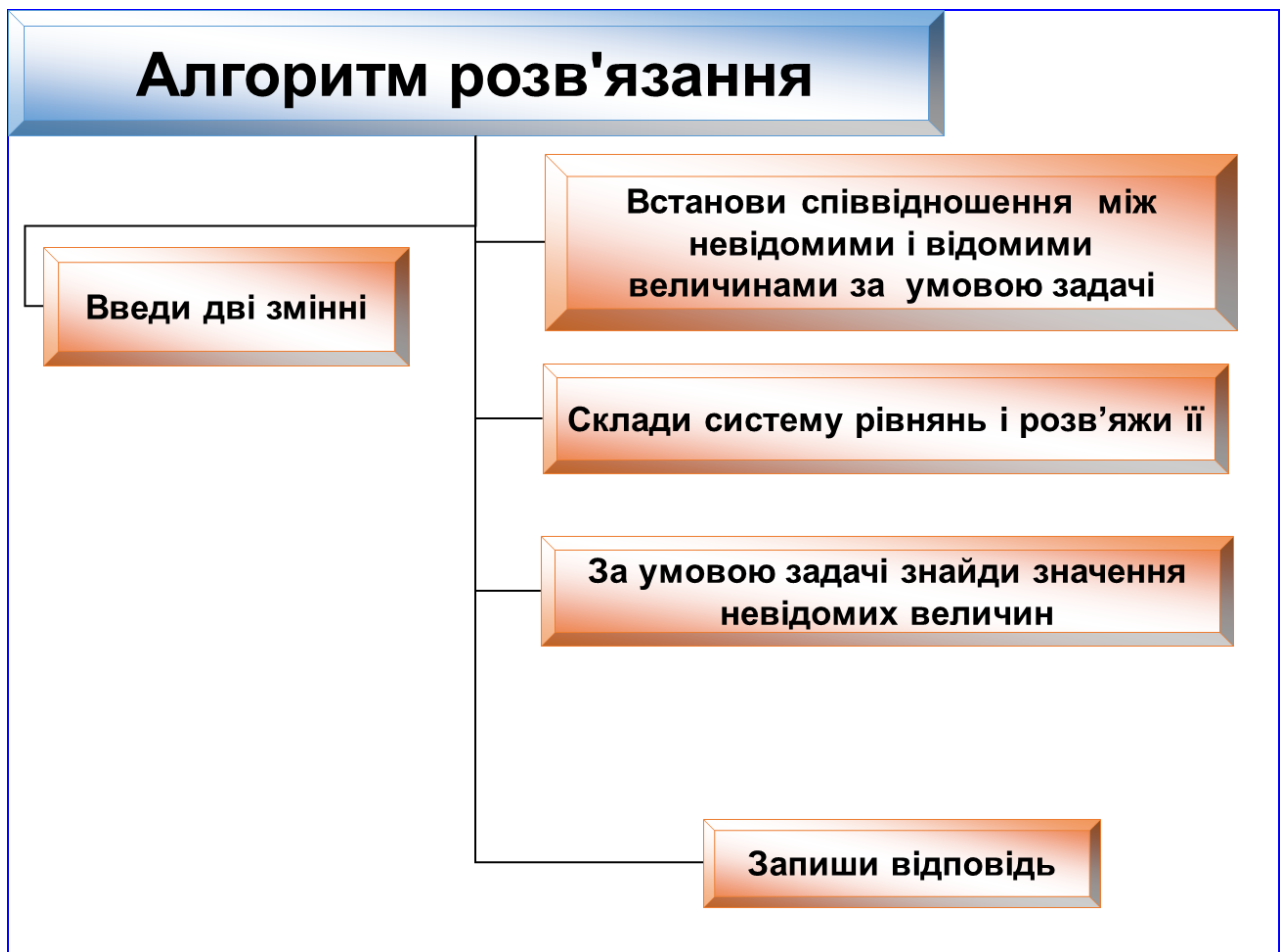
Технологія розв'язування текстових задач складанням систем лінійних рівнянь.

Ми вже розглядали задачі, які можна розв'язати за допомогою рівнянь. Математичною моделлю задачі може бути не тільки рівняння, а й система рівнянь. Зазвичай це має відношення до тих задач, де невідомими є значення двох або більшої кількості величин.

Способи дій майже не відрізняються від тих способів, що були нами використані під час розв'язування текстових задач на складання рівняння з однією змінною. Тобто й види задач (арифметичні, на рух, на зміну величин та на вартість товару), і послідовність дій залишаються майже такими самими, тільки додається позначення ще однієї невідомої величини й складання та розв'язування системи двох рівнянь вивченими способами.

Процес розв'язування задачі:

- аналіз задачі;
- схематичний запис задачі (коротка умова);
- побудова її математичної моделі;
- розв'язання;
- аналіз розв'язків;
- відповідь.

Приклад 1:

У парку висадили липи і каштани. Лип висадили на 20 більше, ніж каштанів. Скільки дерев кожного виду висадили, якщо всього разом їх було 60.

Розв'язання:

Складаємо коротку умову до задачі:

$$\begin{array}{l} \text{I} - ?, \text{ на } 20 > \\ \text{II} - ? < \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{l} \text{I} - ?, \text{ на } 20 \\ \text{II} - ? \end{array}} \right\} 60$$

Складаємо математичну модель задачі і розв'язуємо її:

I спосіб – розв'язування задачі за допомогою рівняння

Нехай висадили x каштанів, тоді лип висадили $x + 20$. За умовою задачі всього висадили 60 дерев. Складаємо рівняння і розв'язуємо її його:

$$x + x + 20 = 60$$

$$x = 40$$

$$x = 20$$

Отже, висадили каштанів 20, а лип – $20 + 20 = 40$

Відповідь: 40 лип, 20 каштанів.

II спосіб – розв'язування задачі за допомогою системи рівнянь

Нехай висадили x лип і y каштанів. За умовою задачі лип більше ніж каштанів на 20, тобто $x - y = 20$. Всього висадили 60 дерев, тобто $x + y = 60$. Складаємо систему рівнянь і розв'язуємо її (доречно способом додавання):

$$\begin{array}{l} + \left\{ \begin{array}{l} x - y = 20 \\ x + y = 60 \end{array} \right. \\ \quad 2x = 80 \\ \quad x = 40 \end{array}$$

Підставляючи 40 замість x в одне з рівнянь, знаходимо значення y .

Наприклад, знайдемо y , підставляючи 40 у друге рівняння:

$$40 + y = 60$$

$$y = 20$$

Отже, лип було 40, а каштанів 20.

Відповідь: 40 лип, 20 каштанів.

Приклад 2.

У трьох зошитах і чотирьох журналах разом 108 сторінок. У двох журналах стільки ж сторінок, скільки їх у трьох зошитах. Скільки сторінок в кожному зошиті і в кожному журналі?

Нехай в кожному зошиті x сторінок, а в кожному журналі y сторінок. Тоді в трьох зошитах $3x$ сторінок, а в чотирьох журналах $4y$ сторінок. За умовою завдання загальна кількість сторінок в цих зошитах і журналах дорівнює 108. Виходячи з усього цього, отримуємо перше рівняння: $3x + 4y = 108$.

У двох журналах $2y$ сторінок, в трьох зошитах $3x$ сторінок. За умовою завдання ці кількості сторінок рівні. Тоді маємо друге рівняння: $2y = 3x$.

Отже, ми отримали систему двох лінійних рівнянь з двома невідомими:

$$\begin{cases} 3x + 4y = 108 \\ 2y = 3x \end{cases}$$

Систему вирішуємо способом підстановки. З другого рівняння висловимо змінну $y = \frac{3}{2}x$ і підставимо її в перше рівняння. Одержавши $3x + 4 \cdot \frac{3}{2}x = 108$, або $9x = 108$, звідки $x = 12$. Підставимо це значення x у вираз $y = \frac{3}{2}x$ і знайдемо, що $y = 18$.

Відповідь: у зошиті 12 сторінок, а в журналі 18 сторінок.

Ще приклади розв'язаних задач ви можете переглянути у презентації до уроку.

Завдання: Закінчи розв'язок задачі.

1. Знайди числа a і b , якщо відомо, що числа a і b – цілі і a більше b . Сума цих чисел дорівнює 15, а потроєна їх різниця дорівнює 117.

$$\begin{cases} a + b = 15 \\ 3(a - b) = 117 \end{cases}$$

...

Відповідь: 27; – 12.

2. Бічна сторона рівнобедреного трикутника на 11 см менша від основи.

Знайдіть основу трикутника, якщо периметр дорівнює 68 см.

Нехай бічна сторона x см, а основа y см. Оскільки за умовою задачі основа на 11 см більша, ніж бічна сторона, то $y - x = 11$. Трикутник рівнобедрений, тому периметр складається з двох рівних бічних сторін і основи, $P = 68$ см, отже $2x + y = 68$

...

Відповідь: 30 см.

Домашнє завдання: Повторити вивчене. Розв'язати № 1200, 1208. Підручник Алгебра 7 клас А.Г. Мерзляк, В.Б. Полонський, М.С. Якір, 2020.